

Maria Płonka
Katedra Ubezpieczeń

Tomasz Jedynak
Katedra Ubezpieczeń

Analiza statystyczna związku między zakresem działalności towarzystw ubezpieczeń wzajemnych w Polsce a ich efektywnością

1. Wprowadzenie

Towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych są specyficznymi zakładami ubezpieczeń, które ubezpieczają swoich członków na zasadzie wzajemności¹. Ustawa o działalności ubezpieczeniowej (zwana dalej u.d.u.) nie sprecyzowała dokładnie pojęcia wzajemności, lecz historyczna i praktyczna realizacja tej idei oznacza swoisty solidaryzm grupy, zawiązany dla realizacji wspólnego interesu (w przypadku towarzystw ubezpieczeń wzajemnych jest to uzyskanie przez określoną grupę korzystniejszych niż typowe warunków ochrony ubezpieczeniowej).

Towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych (TUW) są zatem specyficzną formą prowadzenia działalności ubezpieczeniowej opartą na zrzeszeniowości, nienasta-

¹ Definicja zawarta w art. 38 ust. 1 Ustawy o działalności ubezpieczeniowej z 22 maja 2003 r. (Dz.U. nr 124, poz. 1151, ze zm.).

wioną na realizację zysku jako głównego celu działalności i na ogół łączącą korzystanie z ochrony ubezpieczeniowej z członkostwem w T UW poprzez łączenie funkcji klienckich, zewnętrznych i właścicielskich, wewnętrznych przez członków T UW (więcej na temat istoty i konsekwencji zasady wzajemności w [Płonka 2011, s. 397–410]).

Tradycyjnie T UW uważane są za podmioty o relatywnie mniejszym potencjale niż ubezpieczeniowe spółki akcyjne, co skutkuje wyborem strategii konkurowania, które są korzystniejsze dla małych podmiotów gospodarczych. Za takie strategie należy uznać strategię różnicowania i strategię koncentracji w niszy rynkowej (zob. [Porter 1992, s. 50–56]).

Analiza porównawcza efektywności T UW i ubezpieczeniowych spółek akcyjnych, mierzonej wskaźnikami rentowności jest nieprecyzyjna z uwagi na odmienne cele i specyfikę tych form działalności ubezpieczeniowej (np. zrzeszeniowość, niekomercyjny, nienastawiony na zysk cel T UW). Bardziej zasadna jest analiza porównawcza efektywności T UW wewnątrz sektora². Jednocześnie zysk (nadwyżka) jest wynikiem działalności gospodarczej T UW niezbędnym dla stymulowania rozwoju przedsięwzięcia.

Efektywność może być mierzona za pomocą różnego zestawu wskaźników. Celem niniejszego artykułu jest uzyskanie odpowiedzi na pytanie, czy jest związek między zakresem działalności ubezpieczeniowej, deklarowanym przez T UW (na podstawie zezwolenia organu nadzoru), a efektywnością tego T UW, mierzoną standardowymi wskaźnikami finansowymi. W konsekwencji tak postawionej tezy dokonano arbitralnie podziału badanych T UW na T UW o małym zakresie działalności i T UW o dużym zakresie działalności oraz zbadano efektywność obydwu grup analizowanych podmiotów.

W badaniach wykorzystano podstawowe metody statystyczne i wskaźniki finansowe, a zakres czasowy retrospektywy uwzględnionej w badaniach obejmuje lata 1996–2010. Nakreślono ogólnie pozycję i efektywność T UW na polskim rynku ubezpieczeń w latach 2000–2010, mierzone wartością składki przypisanej brutto i wyniku netto, oraz przeprowadzono badania empiryczne związków między zakresem działalności T UW działających w dziale II a ich efektywnością.

² Sektor to grupa firm wytwarzających produkty będące substytutami [Porter 1992, s. 23]. Z tego względu w zależności od stopnia substytucji produktów można badać sektor ubezpieczeń, sektor T UW lub sektory związane z poszczególnymi grupami produktów ubezpieczeń (np. ubezpieczenia komunikacyjne).

2. Pozycja TUV na polskim rynku ubezpieczeń

W Polsce po II wojnie światowej możliwość prowadzenia działalności ubezpieczeniowej w formie TUV wprowadziła ustawa z 1990 r.³ Od tego czasu pojawiło się w Polsce 10 TUV: TUV TUV (od 1991 r.), TUV Cuprum (od 1994 r.), TUV SKOK i TUV Rejent Life (od 1995 r.), TUV Concordia Polska (od 1996 r., występował też pod nazwą jako TUV Praca i TUV Wielkopolska), TUV Florian (działał w latach 1999–2005), Pocztove TUV (od 2002 r.), TUV TUZ i TUV MACIF Życie (od 2003 r.), TUV Bezpieczny Dom (działał w latach 2004–2009). Lata 90. XX w. były dekadą, w której odradzał się w Polsce sektor TUV, wykazując wszystkie cechy specyficzne dla „młodego” sektora. Znaczna część TUV powstała już w XXI w., co oznacza, że sektor TUV w Polsce w badanym okresie ze względów ekonomiczno-finansowych nie jest sektorem w pełni dojrzałym i stabilnym. Niemniej jednak analiza potencjału tego sektora i tendencji rozwojowych oparta na retrospektywie lat 2000–2010 może stanowić punkt wyjścia właściwych badań. Spośród wielu miar pozycji i efektywności zakładów ubezpieczeń do analizy i oceny potencjału sektora TUV wybrano wartość składki przypisanej brutto, natomiast do oceny efektywności sektora wybrano wartość wyniku ogólnego netto.

Tabela 1 przedstawia pozycję i dynamikę rozwoju TUV na polskim rynku ubezpieczeniowym w latach 2000–2010 mierzoną wartością składki przypisanej brutto dla poszczególnych TUV, dla poszczególnych działów, wraz z obliczaniem udziału TUV w rynku ubezpieczeń w Polsce, mierzonego według składki przypisanej brutto.

Jak wynika z analizy danych zawartych w tabeli 1, udział TUV w polskim rynku ubezpieczeń mierzony wartością składki przypisanej brutto jest marginalny, lecz wykazuje systematycznie znaczną dynamikę rozwojową. W szczególności dotyczy to działu II, w którym sektor TUV zanotował w 2010 r. udział w rynku na poziomie 4,38%. Dynamika rozwojowa poszczególnych TUV jest zróżnicowana, jednak w latach 2005–2010 wszystkie wykazały dodatnią dynamikę, która w sektorze TUV była ponad 2-krotnie wyższa niż w ubezpieczeniowych spółkach akcyjnych.

Podstawową miarą efektywności jest wynik finansowy. Tabela 2 przedstawia pozycję i dynamikę rozwoju TUV na polskim rynku ubezpieczeniowym w latach 2000–2010 mierzoną wartością wyniku ogólnego netto dla poszczególnych TUV, dla poszczególnych działów, wraz z obliczaniem udziału sektora TUV na tle rynku ubezpieczeń w Polsce.

³ Ustawa z 28 lipca 1990 r. o działalności ubezpieczeniowej (Dz.U. z 1996 r., nr 11, poz. 62, ze zm.).

Tabela 1. Pozycja TUV na polskim rynku ubezpieczeniowym w wybranych latach mierzona wartością składki przypisanej brutto zakładów ubezpieczeń w tys. zł i w % (stan na koniec danego roku)

Wyszczególnienie	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2010/2005
MACIF Życie TUV	–	–	3	1028	3758	6959	9,65
TUV Rejent-Life	7611	8776	9516	10 396	10 748	11 809	1,17
TUV Dział I	7611	8776	9519	11 424	14 506	18 768	1,76
Dział I	8 334 554	9 901 235	12 741 576	21 099 236	38 985 975	31 423 467	2,05
TUV Bezpieczny Dom	–	–	–	2029	922	0	0
Concordia Polska TUV	14 580	27 373	45 602	72 702	141 093	340 903	5,74
TUV Cuprum	17 825	19 677	20 165	25 242	23 273	25 579	1,18
TUV Florian	144	1308	20 746	–	–	–	–
Pocztowe TUV	–	–	17 461	56 980	32 874	44 900	2,10
TUV SKOK	9177	21 095	37 315	76 691	92 783	227 328,74	5,74
TUV TUV	25 955	42 282	67 918	115 381	188 136	277 253	2,96
TUV TUZ	–	–	9859	35 826	39 898	79 242,291	3,48
TUV Dział II	67 681	111 735	219 066	384 851	518 979	995 206,04	3,84
Dział II	12 502 669	13 235 548	14 909 689	16 460 406	20 305 967	22 740 615	1,45
TUV ogółem (dział I i II)	75 292	120 511	228 585	396 275	533 485	1 013 974	3,76
Rynek ubezpieczeń (dział I i II)	20 837 223	23 136 783	27 651 265	37 559 642	59 291 942	54 164 082	1,75
Udział TUV w dziale I (w %)	0,09	0,09	0,07	0,05	0,04	0,06	×
Udział TUV w dziale II (w %)	0,54	0,84	1,47	2,34	2,56	4,38	×
Udział TUV w rynku ubezpieczeń (w %)	0,36	0,52	0,83	1,06	0,90	1,87	×

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KNF. Dane dotyczące 2000 r. na podstawie raportu [Przełąd... 2001]. Pozostałe dane z lat 2001–2010 na podstawie raportów rocznych [Rynek ubezpieczeń... 2002–2011].

Tabela 2. Pozycja TUV na polskim rynku ubezpieczeniowym w latach 2000–2010 mierzona wartością wyniku finansowego netto zakładów ubezpieczeń w tys. zł i w % (stan na koniec roku)

Wyszczególnienie	2000	2002	2004	2006	2008	2010
MACIF Życie TUV	–	–	–93	–3884	–3229	–2622
TUV Rejent-Life	143	20	756	–35	–1525	399
TUV Dział I	143	20	663	–3919	–4754	–2223
Dział I	297 790	552 117	1 461 638	2 940 610	2 517 720	3 632 036
TUV Bezpieczny Dom	–	–	–	167	616	–
Concordia Polska TUV	–3896	–8730	–5063	2465	5271	514
TUV Cuprum	2235	2208	1304	1357	1372	–3106
TUV Florian	–472	–1681	–10 431	–	–	–
Pocztowe TUV	0	1	1373	1508	221	–2578
TUV SKOK	1313	1196	10 623	21 177	31 426	56 256
TUV TUV	–2733	259	821	7720	3615	–709
TUV TUZ	–	–	–1400	–5762	–1254	6904
TUV Dział II	–3553	–6747	–2773	28 632	41 267	57 281
Dział II	357 370	885 647	1 511 197	3 811 340	3 330 325	3 108 575
TUV ogółem (dział I i II)	–3410	–6727	–2110	24 713	36 513	55 058
Rynek ubezpieczeń (dział I i II)	655 160	1 437 764	2 972 835	6 751 950	5 848 045	6 740 611
Udział TUV w dziale I (w %)	0,05	0,00	0,05	–0,13	–0,19	–0,06
Udział TUV w dziale II (w %)	–0,99	–0,76	–0,18	0,75	1,24	1,84
Udział TUV w rynku ubezpieczeń (w %)	–0,52	–0,47	–0,07	0,37	0,62	0,82

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KNF i PIU, dane dotyczące 2000 r. na podstawie raportu [*Przegląd...* 2001], dane dotyczące 2002 r. uzyskano w KNF, dane z lat 2004–2010 na podstawie [*Biuletyny roczne...* 2005–2011].

Jak wynika z analizy danych zawartych w tabeli 2, udział TUV w polskim rynku ubezpieczeń mierzony wartością wyniku finansowego netto jest znacznie niższy niż składki przypisanej brutto, lecz również wykazuje systematycznie znaczną dynamikę rozwojową. Od połowy badanej dekady sektor TUV w dziale II wykazuje dodatnią rentowność, która kształtuje się na coraz bardziej korzystnym poziomie. Na niekorzystne wyniki finansowe TUV w dziale I wpływ ma sytuacja finansowa TUV MACIF Życie, które nie jest rentowne. Oceniając tendencje rozwojowe TUV, można stwierdzić, że sektor wychodzi powoli z etapu „młodości”, ze wszystkimi dla tego etapu cechami (wysokie koszty, konieczność inwestowania w rynek, kanały dystrybucji, markę, wiarygodność) i wchodzi

w fazę „dojrzałości”, w której pojawia się systematyczna rentowność. Standing finansowy poszczególnych T UW jest jednak bardzo zróżnicowany.

Najlepszym T UW ze względu na wynik finansowy jest T UW SKOK. T UW Cuprum i T UW Pocztove zanotowały straty jedynie w 2010 r., T UW TUZ w tym samym roku poprawił wynik finansowy z ujemnego na dodatni, pozostałe T UW notują zróżnicowane wyniki finansowe oprócz T UW MACIF Życie oraz T UW Florian, które w całym okresie swojej działalności wykazywały straty. Można zatem postawić tezę, że jeżeli w tych samych warunkach zewnętrznych i przy podobnym potencjale poszczególne T UW wykazują zróżnicowane wyniki finansowe, to przyczyna tego stanu rzeczy tkwi w czynnikach wewnętrznych (zarządzanie). Niemniej jednak interesujące jest zbadanie związków między zakresem działalności T UW a ich efektywnością.

3. Założenia metodyczne badań statystycznych

Główną hipotezą będącą przedmiotem statystycznej weryfikacji jest założenie, że T UW o wąskim zakresie działalności (nazwane dla potrzeb niniejszego badania w skrócie jako małe T UW) są bardziej efektywne od T UW o szerokim zakresie działalności (nazwane dla potrzeb niniejszego badania w skrócie jako duże T UW).

Efektywność jest w niniejszych badaniach rozumiana jako korzystne wyniki finansowe mierzone powszechnie przyjętymi wskaźnikami ekonomiczno-finansowymi.

W analizie statystycznej pomiar efektywności dokonany będzie na podstawie wybranych wskaźników potencjału i efektywności T UW, takich jak: wartość składki przypisanej brutto (zwana dalej: przypis składki), wartość szkodowości składki, koszty akwizycji, koszty administracji, wynik netto, wskaźnik rentowności sprzedaży – ROS.

W polskich warunkach, jak wykazano wcześniej, występuje mała liczba T UW jako obiektów obserwacji; działają one na rynku ubezpieczeń stosunkowo krótko i wykazują wiele cech skrajnych, wynikających z „młodości” sektora. W obserwacji statystycznej uwzględniono lata 1996–2010.

Ze względu na „młody wiek” sektora T UW niektóre wskaźniki potencjału i efektywności obserwowane we wcześniejszych latach retrospekcji wykazują specyficzne i nietypowe wartości. Z uwagi na specyfikę sektora T UW w dziale I (działają tu tylko 2 T UW: przy czym jedno funkcjonuje jako T UW zamknięte, drugie jako „młode na rynku”) w badaniu statystycznym uwzględniono jedynie T UW działające w dziale II.

W przeprowadzonych badaniach pominięto (jako skrajne) dane dotyczące TUV Bezpieczny Dom za ostatni rok działalności, z uwagi na ich nieporównywalność (TUV w likwidacji, działał kilka miesięcy), w szczególności sposób potraktowany został również TUV Florian, który działał tylko 5 lat i od początku był nieefektywny.

W celu identyfikacji małych i dużych TUV dokonano podziału badanych TUV działających na rynku polskim na dwie grupy według kryterium liczby grup ryzyka⁴, w których posiadały one zezwolenie organu nadzoru na prowadzenie działalności.

Za TUV małe uznano te, które mogły prowadzić działalność w nie więcej niż 9 grupach ryzyka⁵. Pozostałe TUV (zezwolenie na działalność w co najmniej 10 grupach ryzyka) sklasyfikowano jako duże. Podział sektora TUV według przyjętego kryterium przedstawia tabela 3.

Tabela 3. Grupy strategiczne TUV w Polsce ze względu na zakres możliwej działalności

Małe TUV	Liczba grup	Duże TUV	Liczba grup
TUV Bezpieczny Dom	1	Concordia Polska TUV ^a	13
TUV Cuprum	6	Pocztowe TUV ^b	11
TUV Florian	7	TUV TUV	11
TUV SKOK	7	TUV TUZ	11

^a działało w badanym okresie w zakresie od 11 do 13 grup; ^b działało w badanym okresie w zakresie od 9 do 17 grup.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KNF, dane dotyczące lat 1996–2000 na podstawie raportu [Przegląd... 2001]. Pozostałe dane z lat 2001–2010 na podstawie raportów rocznych [Rynek ubezpieczeń... 2002–2011].

4. Synteza wyników badań i wnioski

Wyniki przeprowadzonych analiz statystycznych przedstawiają syntetycznie tabele 4–9. Tabela 4 przedstawia związek między zakresem działania TUV a średnią wartością składki przypisanej brutto dla 2010 r. oraz dla lat 1996–2010.

⁴ Por. załącznik do Ustawy z 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej.

⁵ Stan na dzień 31 grudnia 2010 r.

Tabela 4. Związek między zakresem działania TUV a średnią wartością składki przypisanej brutto (w tys. zł)

TUV		Grupy	2010	Średnia	1996–2010	Średnia
Mały zakres działalności	TUV Bezpieczny Dom	1	–	126 454	881	21 573
	TUV Cuprum	6	25 579		18 344	
	TUV Florian	7	–		5 564	
	TUV SKOK	7	227 329		61 504	
Duży zakres działalności	Concordia Polska TUV	13	340 903	185 575	76 819	59 220
	Pocztowe TUV	17	44 900		34 982	
	TUV TUV	11	277 253		88 860	
	TUV TUZ	18	79 242		36 220	
TUV Dział II		18	995 206	×	272 387	×

Źródło: jak do tabeli 3.

Analiza wyników zawartych w tabeli 4 pozwala na wyciągnięcie następujących wniosków:

– przypis składki w dużych TUV jest niemal dwa razy wyższy niż w małych; w ujęciu wieloletnim niemal trzy razy wyższy,

– wyjątkiem jest TUV SKOK, który mimo klasyfikacji jako mały, jest na trzecim miejscu ze względu na wartość przypisu składki.

Tabela 5 przedstawia związek między zakresem działania TUV a średnią wartością szkodowości składki brutto dla 2010 r. oraz dla lat 1996–2010.

Tabela 5. Związek między zakresem działalności TUV a średnią wartością szkodowości składki brutto (w %)

TUV		Grupy	2010	Średnia	1996–2010	Średnia
Mały zakres działalności	TUV Bezpieczny Dom	1	–	37,85	–	21,42
	TUV Cuprum	6	72,09		33,91	
	TUV Florian	7	–		15,67	
	TUV SKOK	7	3,60		14,67	
Duży zakres działalności	Concordia Polska TUV	13	29,26	47,81	44,32	44,88
	Pocztowe TUV	17	60,64		48,86	
	TUV TUV	11	71,79		48,84	
	TUV TUZ	18	29,53		37,51	
TUV Dział II		18	37,84	×	38,34	×

Źródło: jak do tabeli 3.

Z analizy tabeli 5 można wyciągnąć następujące wnioski:

– szkodowość małych T UW jest znacznie niższa; w perspektywie wieloletniej stanowi mniej niż połowę szkodowości dużych T UW; może to oznaczać, że małe T UW lepiej sobie radzą z identyfikacją ryzyka, kontrolą, prewencją lub lepiej dopasowują ryzyko do specyfiki grup docelowych;

– wyjątkowo niską szkodowość wykazuje T UW SKOK.

Tabela 6 przedstawia związek między zakresem działania T UW a średnią wartością wyniku finansowego netto dla 2010 r. oraz dla lat 1996–2010.

Tabela 6. Związek między zakresem działalności T UW a średnią wartością wyniku finansowego netto (w tys. zł)

T UW		Grupy	2010	Średnia	1996–2010	Średnia
Mały zakres działalności	T UW Bezpieczny Dom	1	–	19 787	267	4160
	T UW Cuprum	6	–3106		1975	
	T UW Florian	7	–		–3270	
	T UW SKOK	7	56 256		17 668	
Duży zakres działalności	Concordia Polska T UW	13	514	2676	–2125	–304
	Pocztowe T UW	17	–2578		1071	
	T UW T UW	11	–709		976	
	T UW T UZ	18	6904		–1139	
T UW Dział II		18	57 281	×	16 314	×

Źródło: jak do tabeli 3.

Z tabeli 6 można wyciągnąć następujące wnioski:

– małe T UW konsekwentnie wykazują wyższe średnie zyski niż duże T UW, co jest tym bardziej istotne, że wykazują znacznie niższy przypis składki (tabela 1),

– na szczególną uwagę zasługuje wysoki wynik T UW SKOK, który w 2010 r. generował ponad 98% wolumenu zysków T UW w dziale II, a w perspektywie wieloletniej wygenerował wynik finansowy sumarycznie przewyższający wynik badanego sektora,

– T UW Florian jako wyjątek pośród małych T UW przez wszystkie lata działalności generował wysokie straty. Pod względem statystycznym jego wyniki są mało istotne, ponieważ prowadził działalność jedynie przez 5 lat.

Tabela 7 przedstawia związek między zakresem działania T UW a średnią wartością udziału kosztów akwizycji w składce przypisanej brutto dla 2010 r. oraz dla lat 1996–2010.

Tabela 7. Związek między zakresem działalności TUV a średnią wartością udziału kosztów akwizycji w składce przypisanej brutto dla 2010 r. oraz dla lat 1996–2010

TUV		Grupy	2010	Średnia	1996–2010	Średnia
Mały zakres działalności	TUV Bezpieczny Dom	1	–	0,12	0,05	0,11
	TUV Cuprum	6	0,03		0,02	
	TUV Florian	7	–		0,22	
	TUV SKOK	7	0,21		0,13	
Duży zakres działalności	Concordia Polska TUV	13	0,29	0,20	0,17	0,14
	Pocztowe TUV	17	0,10		0,07	
	TUV TUV	11	0,13		0,14	
	TUV TUZ	18	0,27		0,19	
TUV Dział II		18	0,01	×	0,11	×

Źródło: jak do tabeli 3.

Z tabeli 7 można wyciągnąć następujące wnioski:

- efektywność kosztów akwizycji rozumiana jako udział kosztów akwizycji w wartości składki przypisanej brutto w małych TUV jest konsekwentnie wyższa niż w dużych zarówno w ostatnim roku, jak i w retrospektywie długookresowej,
- w 2010 r. różnica na korzyść TUV o małym zakresie działalności jest wyższa niż w retrospektywie 1996–2000.

Tabela 8. Związek między zakresem działalności TUV a średnią wartością udziału kosztów administracji w składce przypisanej brutto dla 2010 r. oraz dla lat 1996–2010

TUV		Grupy	2010	Średnia	1996–2010	Średnia
Mały zakres działalności	TUV Bezpieczny Dom	1	–	0,09	–	0,17
	TUV Cuprum	6	0,11		0,12	
	TUV Florian ^a	7	–		–	
	TUV SKOK	7	0,07		0,23	
Duży zakres działalności	Concordia Polska TUV	13	0,07	0,11	0,26	0,18
	Pocztowe TUV	17	0,15		0,13	
	TUV TUV	11	0,12		0,23	
	TUV TUZ	18	0,10		0,12	
TUV Dział II		18	0,10	×	0,21	×

^a W obliczeniach nie uwzględniono zlikwidowanego w 2005 r. TUV Florian, który ze względu na wysoki poziom kosztów administracji, wynoszący średnio w latach 1996–2005 199% przypisu składki, znacznie zwiększał efektywność grupy małych TUV (średnia w tej grupie za lata 1996–2009 wyniosła wówczas 0,78 i nie była reprezentatywna dla całej grupy małych TUV).

Źródło: jak do tabeli 3.

Tabela 8 przedstawia związek między zakresem działania TUV a średnią wartością udziału kosztów administracji w składce przypisanej brutto dla 2010 r. oraz dla lat 1996–2010. Z tabeli tej można wyciągnąć następujące wnioski:

– efektywność kosztów administracji rozumiana jako udział kosztów administracji w składce przypisanej brutto w małych TUV (bez uwzględnienia TUV Florian) jest konsekwentnie wyższa niż w dużych zarówno w ostatnim roku, jak i w retrospektywie długookresowej,

– udział kosztów administracji w składce z czasem systematycznie spada.

Tabela 9 przedstawia związek między zakresem działania TUV a średnią wartością rentowności sprzedaży (ROS) dla 2010 r. oraz dla lat 1996–2010.

Tabela 9. Związek między zakresem działalności TUV a średnią wartością rentowności sprzedaży (ROS) dla 2010 r. oraz dla lat 1996–2010 (w %)

TUV		Grupy	2010	Średnia	1996–2010	Średnia
Mały zakres działalności	TUV Bezpieczny Dom	1	–	6,30	–0,43	15,7
	TUV Cuprum	6	–12,14		8,86	
	TUV Florian	7	–		–	
	TUV SKOK	7	24,75		22,28	
Duży zakres działalności	Concordia Polska TUV	13	0,15	0,72	–13,16	–5,36
	Pocztowe TUV	17	–5,74		1,56	
	TUV TUV	11	–0,26		–2,09	
	TUV TUZ	18	8,71		–7,74	
TUV Dział II		18	5,76	×	0,67	×

Źródło: jak do tabeli 3.

Z tabeli 9 można wyciągnąć następujące wnioski:

– ROS małych TUV jest znacznie wyższy od ROS dużych TUV; na szczególną uwagę zasługuje ROS SKOK, który jest ponad 3-krotnie wyższy od ROS najlepszego dużego TUV po nim,

– w ujęciu wieloletnim małe TUV są bardziej efektywne od dużych,

– z analizy wyłączono TUV Florian oraz wyniki TUV Bezpieczny Dom za 2009 r.,

– z czasem systematycznie poprawia się ROS w obydwu badanych grupach.

Na tle badań rysuje się ciekawe spostrzeżenie; w perspektywie wieloletniej ROS w całym sektorze TUV wynosił 0,67%, czyli długookresowo, w odniesieniu do analizowanego sektora spełnia się założenie TUV co do działalności *not for profit*.

W kolejnym etapie analizy obliczono korelacje pomiędzy poszczególnymi wskaźnikami efektywności TUV dla poszczególnych TUV w badanym okresie.

W przypadku TUV działającego przez krótszy okres obliczono korelacje dla krótszego okresu.

Tabela 10 przedstawia macierz korelacji między zakresem działalności TUV a badanymi wskaźnikami efektywności.

Tabela 10. Macierz korelacji między zakresem działalności TUV a wybranymi wskaźnikami efektywności

TUV		Wskaźnik					
		szkodowość – wynik netto	szkodowość – ROS	szkodowość – wynik – techniczny	wynik netto – koszty akwizycji	wynik netto – koszty administracyjne	wynik netto – przypis składki
Mały zakres działalności	TUV Bezpieczny Dom	.	.	.	0,908	–0,563	–0,033
	TUV Cuprum	0,425	–0,603	–0,726	–0,217	0,414	0,055
	TUV Florian	–0,997	0,771	–0,999	–0,996	–0,841	–0,998
	TUV SKOK	–0,843	–0,756	–0,820	0,950	0,911	0,962
Duży zakres działalności	Concordia Polska TUV	–0,465	–0,442	–0,345	0,459	0,480	0,576
	Pocztowe TUV	0,199	–0,093	–0,312	0,394	0,550	0,571
	TUV TUV	–0,275	–0,249	–0,667	0,472	0,504	0,446
	TUV TUZ	–0,343	–0,155	–0,432	0,517	0,036	0,434
TUV Dział II		–0,167	–0,318	–0,170	0,883	0,910	0,930

Źródło: jak do tabeli 3.

Analiza korelacji między zakresem działalności TUV a wybranymi wskaźnikami efektywności prowadzi do następujących wniosków:

– zarówno w przypadku małych, jak i dużych TUV zależność pomiędzy uszkodowością a wynikiem netto z prowadzonej działalności jest zróżnicowana dla poszczególnych TUV, co oznacza, że nie można traktować wskaźnika uszkodowości jako głównej determinanty osiągnięcia przez TUV wysokiego zysku netto,

– analogiczne wyniki uzyskujemy, zestawiając uszkodowość ze wskaźnikiem ROS,

– w przypadku najbardziej efektywnego TUV, tj. SKOK, istnieje bardzo silna korelacja wyniku netto z kosztami akwizycji, co świadczy o jego efektywności marketingowej, nieco mniejszą korelację wykazują dwa duże TUV: Concordia i TUV – analogicznie w odniesieniu do kosztów administracyjnych, co może oznaczać efektywność ich sieci dystrybucji,

– TUV Florian cechuje się wartościami ekstremalnymi, wpływ na to ma z jednej strony bardzo krótki okres działalności tego towarzystwa (5 lat), który

znacznie utrudnia przeprowadzenie analizy statystycznej, z drugiej zaś wspomniana już nieefektywność działalności towarzystwa w całym okresie obecności na rynku, wynikająca prawdopodobnie z czynników wewnętrznych (niewłaściwe zarządzanie).

Wyniki TUV SKOK jako pozytywnie skrajne mają dominujący wpływ na ocenę efektywności całego sektora TUV, a w szczególności na grupę małych TUV. Gdyby wyłączyć TUV SKOK z analizy, to wyniki dla pozostałych TUV byłyby zupełnie inne.

Podsumowując wyniki badań wybranych zależności przyczynowo-skutkowych w sektorze TUV, można stwierdzić, że:

– małe TUV są bardziej efektywne na rynku ubezpieczeń w Polsce, a ich potencjał konkurencyjności jest zbudowany nie poprzez potencjał materialny, lecz poprzez korzystniejsze dopasowanie ryzyka do wymogów specyficznych grup docelowych i realizację strategii koncentracji rynkowo-produktowej,

– skrajnymi, a przez to ciekawymi dla dalszej szczegółowej analizy, są przypadki: TUV Florian (przykład negatywny) oraz TUV SKOK (przykład pozytywny).

Literatura

- Biuletyny roczne Polskiej Izby Ubezpieczeń z lat 2004–2010* [2005–2011], www.piu.org.pl.
- Płonka M. [2011], *Zasada wzajemności jako przesłanka konkurencyjności w sektorze ubezpieczeń*, Zeszyty Naukowe, nr 11, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Kraków.
- Porter M.E. [1992], *Strategia konkurencji. Metody analizy sektorów i konkurentów*, PWE, Warszawa.
- Przegląd dziesięciolecia. Rozwój ubezpieczeń w Polsce w gospodarce wolnorynkowej* [2001], Państwowy Urząd Nadzoru Ubezpieczeń, Departament Analiz Systemu Ubezpieczeniowego, Edytor, Warszawa.
- Rynek ubezpieczeń. Raporty roczne PUNU, KNUiFE, KNF z lat 2001–2010* [2002–2011], www.knf.gov.pl.
- Ustawa z 28 lipca 1990 r. o działalności ubezpieczeniowej (Dz.U. z 1996 r., nr 11, poz. 62, ze zm.).
- Ustawa z 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (Dz.U. nr 124, poz. 1151, ze zm.).

Streszczenie

Celem artykułu jest odpowiedź na pytanie, czy występuje związek między zakresem działalności ubezpieczeniowej deklarowanym przez towarzystwo ubezpieczeń wzajemnych (TUV) na podstawie zezwolenia organu nadzoru a efektywnością tegoż TUV mierzoną standardowymi wskaźnikami finansowymi. Aby na nie odpowiedzieć, dokonano podziału badanych TUV na towarzystwa o małym zakresie działalności (do 9 grup

ubezpieczeń) i o dużym zakresie działalności (powyżej 9 grup ubezpieczeń) oraz zbadano ich efektywność. W badaniach statystycznych uwzględniono lata 1996–2010. W pierwszej części artykułu scharakteryzowano ogólnie pozycję TUV na polskim rynku ubezpieczeń i ich efektywność w latach 2000–2010 mierzone wartością składki przypisanej brutto oraz wyniku netto, natomiast w drugiej części przeprowadzono badania empiryczne związków między zakresem działalności TUV działających w dziale II a ich efektywnością mierzoną takimi wskaźnikami, jak: wartość składki przypisanej brutto, wartość szkodowości składki, koszty akwizycji, koszty administracji, wynik netto, rentowność sprzedaży (ROS), oraz wyciągnięto wnioski.

Słowa kluczowe: TUV, towarzystwo ubezpieczeń wzajemnych, efektywność, zakres działalności TUV.

A Statistical Analysis of the Relationship between the Scope and Efficiency of Mutual Insurance Companies in Poland

This article aims to answer the question of whether there is a relationship between the scope of insurance business declared by a mutual insurance company (MIC) – based on supervisory approval – and the effectiveness of that MIC, as measured by standard financial indicators. As a result of posing the thesis in these terms, the MICs studied were arbitrarily split into those with a small range of activity (up to 9 classes), and those with a large range of activities (more than 9 classes). The effectiveness of the two groups was then analysed. The statistical study covers the years 1996–2010. The first section outlines the general position and efficiency of MICs on the Polish insurance market in the years 2000–2010, as measured by value of gross premiums written and net income. The second part presents the results of an empirical study on the relationships between a range of activities of MICs acting in Section II and their effectiveness as measured by the following indicators: the value of gross premiums written, the value of premiums, acquisition costs, administration costs, net results, and the profitability of sales (ROS). The paper ends with conclusions.

Keywords: mutuals, mutual insurance company, efficiency, mutuals' scope of activity.